

Mezioborový přístup v sociální práci poznámky , podklady, inspirace

Předpoklady a podmínky mezioborového přístupu :

- Sociální práce je multidisciplinární obor
- Sociální práce má svá specifika (ve vztahu k dalším pomáhajícím profesím)
- Sociální práce se zaměřuje na řešení konfliktů, které vznikají při interakcích jednotlivců, skupin, rodin, komunit se společenským prostředím
- Důležité podmínky pro mezioborovou spolupráci : identita sociální práce, jasné vymezení role sociálního pracovníka v meziobor. týmu, partnerství a vzájemný respekt
-
-

Sociálně ekologický přístup

jeden z teoretických konceptů, o který se opírá současná sociální práce . Klade důraz na vzájemnou propojenost, provázanost, nerozlučnost člověka a jeho prostředí.

princip „osoba v prostředí „

Jedinci, skupiny, komunity a prostředí se vzájemně ovlivňují a utvářejí. Také prostředí jsou různá a vzájemně se ovlivňují vztahy mezi sebou .

mikrosystém

mezosystém

makrosystém

Ve vzájemných transakcích a kontaktech nehledáme jen problémy, konflikty a slabé stránky, ale také pozitivní zdroje, silné stránky (resilience – nezdolnost)

(viz. Matoušek a kol. , Základy sociální práce, str. 248- 252)

(Potřeba mezioborového , komplexního řešení složitých a náročných životních situací vyplývá i z dalších teoretických přístupů aplikovaných v SP, např.)

Metody :

Case management

CM směřuje k zlepšení organizace služeb s ohledem na individuální potřeby klienta a jeho blízkých, přenáší vyšší díl zodpovědnosti na pracovníky přímo poskytující péči, zlevňuje a v zájmu klienta i organizace zefektivňuje služby atd. Pracuje se např. s těmito zásadami:

1. Zaměření na zdravé stránky klienta
2. Vztah klienta a case managera (klíčového pracovníka)
3. Volbou a přáními klienta
4. Asertivitou intervencí
5. Podporou pozitivní změny
6. Využíváním možností podpory i mimo tradiční služby

(z. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách , vyhláška č. 505/2006 Sb., Standardy kvality sociálních služeb, individuálně zjištěné potřeby klienta, individuální plánování péče, klíčový pracovník,....)

(tzv., hvězdicový model péče“ ,)

(komunitní plánování – role a význam organizace v síti služeb)

Případová konference

(metoda , která se rozvíjí zejména v rámci péče o ohrožené děti, podporují ji metodická doporučení MPSV pro výkon sociálně právní ochrany dětí, bude zřejmě zakotvena v novele zákona o SPOD)

Případová konference je plánované a koordinované společné setkání všech, kteří představují, nebo mohou představovat, podpůrnou síť pro dítě a jeho rodinu. Cílem je výměna informací, zhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, hledání optimálního řešení a plánování společného postupu, který povede k naplňování potřeb dítěte.

Kdy ano

Případové konference jsou vhodné v situaci:

- pokud existuje vysoká míra ohrožení dítěte či dětí v rodině,
- když je potřeba vyhodnotit situaci rodiny či dítěte a získat informace z více stran a získat různé úhly pohledu na daný případ,

- když je rodina či dítě v péči více organizací a je třeba nastavit jednotný postup a poskytované služby začít koordinovat,
- když je třeba přijmout zásadní rozhodnutí v životě dítěte a rodiny, např. odebrání dítěte z rodiny apod.

Kdy ne

Využití případové konference není vhodné v situaci:

- kdy klient nesouhlasí s realizací případového setkání a odmítá spolupracovat
- kdy by realizace případové konference mohla klienta jakýmkoli způsobem poškodit
- kdy existuje vhodnější nástroj podpory klienta

zásady případové konference

- **zájem dítěte a individuální přístup**
v popředí je vždy zájem dítěte a jeho potřeby je respektována individuální situace každého dítěte při plánování pomoci se pohlíží na celkovou situaci rodiny a na souvislosti
pomoc a podpora vycházejí vstříc skutečným potřebám dítěte a je brán ohled na jeho aktuální životní situaci a možnosti
- **aktuálnost a objektivnost**
při plánování pomoci se vychází z aktuálního stavu situace a relevantních faktů (vyhýbáme se hledání řešení na základě subjektivních soudů, nepotvrzených informací a z individuálně orientovaného pohledu)
- **přírozené podpůrné prostředí**
pomoc a podpora je v první řadě zasazena do přírozeného prostředí a je respektována přírozená rodinná vztahová síť, tzn., že snahou je řešení situace pomocí běžně dostupných služeb a vytvářením přírozeného podpůrného prostředí, aby pomoc přicházela přednostně svépomocně, od rodiny, blízkého okolí a od organizací a služeb v regionu
- **podpora samostatnosti a zaměření na silné stránky klienta**
je podporována aktivní účast a samostatnost klienta (sám se podílí velkým dílem při definování cíle, při hledání řešení, na realizaci i při rozhodování)

- **důvěrnost, diskrétnost a bezpečí**
jsou respektována práva rodiny na soukromí a důvěrnost sdělení osobní a citlivé údaje jsou uváděny a sdíleny s ohledem na jejich potřebnost pro řešení konkrétní situace
je zachována mlčenlivost – informace o rodině jsou poskytovány ostatním jen se souhlasem klienta s výjimkou případů stanovených zákonem
- **respekt a partnerství**
jsou respektovány a přijímány rozdíly v názorech a pohledech ostatních, stejně tak i individuální odborné znalosti a zkušenosti
- **spolupráce, týmový přístup a koordinace péče**
pomoc je koordinována jedním subjektem, přičemž spolupráce je navázána se všemi potřebnými zdroji pomoci (cílem je nejen práce s dítětem, ale také s rodinou a též s ostatními profesionály a organizacemi)
mezi subjekty je udržována spolupráce, je zajištěno vzájemné předávání informací, návaznost péče a předcházení duplicitním intervencím
- **kontinuita péče**
pomoc a podpora je poskytována průběžně dle aktuálních potřeb klienta a vypracovaného individuálního plánu péče, který je průběžně vyhodnocován
zvláštní pozornost je věnována při předávání péče o dítě a rodinu dalším subjektům, např. při stěhování rodiny, umístění dítěte mimo rodinu, odchodu z ústavního zařízení apod.

cíl případové konference

- Ještě před svoláním případového setkání musí být jasné, co je jeho cílem.
- Cíl musí být reálný a srozumitelný také pro klienta.
- Cíl se proměňuje v závislosti na tom, zda se jedná o první případové setkání či setkání opakované.
- Nejčastějším cílem prvního setkání je **důkladné a objektivní posouzení situace klienta**.
- V rámci setkání jsou navržena **optimální opatření** – z toho vyplývají úkoly a plánované služby. V rámci případových setkání může dojít k **přijetí závazných rozhodnutí a navržení dalšího postupu**.
- Při opakovaném setkání pak bývá cílem **vyhodnocení dosavadní probíhající spolupráce** s klientem na základě již stanoveného plánu.

organizace případové konference

Kdo iniciuje, svolává a koordinuje případovou konferenci ?

Kdokoli, kdo cítí potřebu realizovat případovou konferenci (pracovník, instituce, organizace, klient). Ví PROČ a s jakým CÍLEM.

svolavatel

Svolavatelem je ideálně pracovník Orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD), nebo kterákoli organizace s pověřením k SPOD (sociálně právní ochrana dětí).

Svolavatel může být stejný subjekt/osoba, jako **iniciátor**.

koordinátor

Koordinátor případové konference může být ze stejného subjektu jako iniciátor a svolavatel, např. spolupracovník. V případě malých případových konferencí může být iniciátor, svolavatel i koordinátor jedna osoba.

Koordinátor dojednává termín, místo, zajišťuje pozvání všech účastníků, připravuje a rozesílá

podklady, oslovuje moderátora setkání, zajišťuje technické zázemí, pořizuje ze setkání zápis

moderování případové konference

moderátor

Moderátor řídí případovou konferenci, je zodpovědný za to, jak bude setkání probíhat. Moderátor je nejlépe nezávislý a neangažovaný v daném případě.

Moderátor komunikuje s koordinátorem případové konference, od něj získává v dostatečném časovém předstihu potřebné informace a podklady.

Co dělá moderátor

- **vytváří strukturu setkání**
 - pomáhá formulovat okruhy pro jednání
 - přivádí skupinu zpět k tématu, k cíli setkání, pokud od něj skupina odbíhá
 - udílí a předává slovo
 - shrnuje, co bylo dosaženo
 - určuje, kdy se přechází k další fázi či tématu
 - dbá na to, aby byl dodržen dohodnutý čas

- **zajišťuje, aby proces komunikace probíhal hladce**
zapojuje všechny účastníky do diskuse
dbá na to, aby se každému dostalo potřebného prostoru (potlačuje silné účastníky)
zajišťuje, aby každý mluvil zvlášť, nepřerušoval druhého
vyjasňuje, co nebylo řečeno dostatečně srozumitelně, doptává se
- **zajišťuje, aby se účastníci cítili bezpečně**
dbá na bezpečí klienta, případně jeho zástupce
přijímá názory zúčastněných, nehodnotí je
dbá na to, aby se účastníci navzájem nekritizovali, nehodnotili
tlumí emoce a zabraňuje konfliktům
- **zajišťuje, aby se došlo ke konkrétním závěrům**
povzbuzuje účastníky v hledání řešení
získává souhlas se závěry
pomáhá formulovat plán
vše zaznamenává na flipchart
na závěr vše znovu ověří a nechá si odsouhlasit

Co moderátor nedělá:

neposuzuje a nekritizuje myšlenky či pocity účastníků
nezlehčuje názory či postoje účastníků
nevnáší vlastní nápady a postoje (do obsahové roviny)
nepolemizuje s názory
nerozhoduje za skupinu
nepoužívá dlouhé komentáře

Zdroj: Publikace o.s. Rozum a cit Na jedné lodi aneb Jak uspořádat případovou konferenci v oblasti péče o ohrožené děti.

Metodické doporučení MPSV č. 2/2010 pro postup orgánů sociálně-právní ochrany dětí při případové konferenci

Vymezení pojmu a definice případové konference

Případová konference je odborná diskuse zainteresovaných subjektů nad konkrétním případem ohroženého dítěte nebo jeho rodiny; účelem je rychlé a úplné vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny s cílem nalézt optimální řešení.

Nejedná se o nový pojem ani institut. Případová konference v různých formách tvoří základ případové sociální práce.

Případové konference jsou realizovány na mnoha úrovních s různými označeními.

Typologie

- Případová konference je jednorázová nebo opakovaná.
- Případová konference jako operativní forma řešení určitého problému:
 - a) setkání určených odborníků za účelem řešení konkrétního problému, uskutečňuje se za/bez účasti dítěte a jeho rodiny nebo osob odpovědných za výchovu dítěte (nejširší forma případové konference)
 - b) setkání pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany (dále jen „OSPOD“) pouze s dítětem a jeho rodiči nebo osobami odpovědnými za výchovu dítěte (nejužší forma případové konference).

Účel a smysl případové konference

Případové konference zdůrazňují hodnotu zapojení spolupracujících subjektů, snižují jednostrannou odpovědnost OSPOD, zefektivňují spolupráci subjektů a eliminují nesprávné nebo zdvojené postupy. Smyslem je především využít všech poznatků shromážděných o dítěti a jeho rodině, získat a sdílet stanoviska ostatních informovaných subjektů a ověřit správnost dosavadních a dále zvolených postupů.

Legislativní rámec případové konference:

- zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (zejména):
 - § 51 odst. 1, 3, 4 a 5 (povinnosti orgánů sociálně-právní ochrany při sdělování údajů),
 - § 53 odst. 1, 2 a 3 (povinnosti státních orgánů, dalších právnických a fyzických osob a pověřených osob),
 - § 57 odst. 1, 2, 3,
 - § 10 odst. 4 až 7,
 - § 10a odst. 1,
 - § 7 odst. 2,
 - § 8 odst. 2 a 3,
 - § 29 odst. 3, 4, 5 a 6,
 - § 42 odst. 9,
 - § 38 odst. 2, 5 a 6,
- zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o sociálně-právní ochraně dětí), upravuje postihy za neposkytnutí zákonem vymezených informací (§ 59e, § 59h, § 59i, § 59j, § 59k),

□ Instrukce MPSV č.j. 21-12242/2000 ze dne 15. března 2000 a č.j. 21-42246/2002 ze dne 29. října 2002,

□ zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, zejména § 2 až § 8 (základní zásady činnosti správních orgánů) a § 177.

Zákonná úprava mlčenlivosti

Ustanovení § 57 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí se vztahuje i na případové konference, tzn. zaměstnanci orgánu sociálně-právní ochrany, zaměstnanci obce s rozšířenou působností zařazení do obecního úřadu a zaměstnanci zařízení sociálně-právní ochrany jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se při provádění sociálně-právní ochrany nebo v přímé souvislosti s tím seznámili, pokud se v tomto zákoně (§ 51 zákona o sociálně-právní ochraně dětí) nestanoví jinak. Zaměstnanci orgánu sociálně-právní ochrany a zaměstnanci obce s rozšířenou působností zařazení do obecního úřadu jsou povinni

zachovávat mlčenlivost o osobě, která upozornila orgán sociálně-právní ochrany na skutečnosti uvedené v § 7 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, jsou povinnosti zachovávat mlčenlivost o místě pobytu rodiče, který se stal obětí domácího násilí v rodině s dítětem, a jsou rovněž povinni zachovávat mlčenlivost o údajích o osobách,

jímž bylo dítě svěřeno do péče budoucích osvojitelů, jakož i o místě pobytu takového dítěte.

Povinnost stanovená v § 57 odstavci 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí platí obdobně i pro pověřené osoby a jiné fyzické osoby, které se při spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany a zařízeními sociálně-právní ochrany seznámily s údaji (tzn. i v průběhu případové konference), o nichž jsou zaměstnanci uvedení v odstavci 1 povinni zachovávat mlčenlivost (§ 57 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí).

Orgány sociálně-právní ochrany jsou oprávněny zpracovávat vyžádané osobní údaje v rozsahu, který je nezbytný k plnění úkolů podle tohoto zákona, a to i tehdy, jestliže se jedná o osobní údaje označené podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, jako citlivé (§ 57 odst. 3 zákona o sociálně-právní ochraně dětí).

V souvislosti s zákonnou úpravou mlčenlivosti je zapotřebí, aby si pracovníci orgánů sociálně-právní ochrany a členové komise pro sociálně-právní ochranu dětí uvědomili vůči přítomným osobám, které se případové konference účastní, kdo z těchto přítomných osob nemá právo seznámit se s osobními údaji dítěte a jeho rodiny, tzn. někteří účastníci případové konference mohou být vyloučeni z některé její části.

Struktura a průběh případové konference

▪ Složení případové konference

Účastníky případové konference mohou být všichni, kdo ze zákona mají právo nebo povinnosti vystupovat k ochraně a zájmu dítěte. Případové konference se účastní :

a) vždy OSPOD (obecní úřad, obecní úřad obcí s rozšířenou působností, krajský úřad, MPSV, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí),

b) dle aktuální povahy případu dítěte nebo jeho rodiny nebo osob odpovědných za výchovu dítěte nestátní organizace (včetně pověřených osob poskytující sociálněprávní

ochranu nebo poskytovatelů sociálních služeb), škola a školské zařízení, lékař

(pediatr, sexuolog, psychiatr, atd.) a zdravotnické zařízení a jiné zařízení pro péči o dítě (domov pro osoby se zdravotním postižením, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc), soudce, policie, státní zastupitelství, pracovník Probační a mediační služby, další odborníci (psycholog, mediátor, atd.), zástupce samosprávy. c) dítě, rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte a další členové širší rodiny nebo příbuzní dítěte (případová konference může proběhnout i bez účasti dítěte, jeho rodičů či jiných osob odpovědných za výchovu dítěte, popř. širší rodiny). Dítě, dle povahy případu, nemusí být účastno celého průběhu případové konference. Na žádost zákonného zástupce/zákonných zástupců nebo osob odpovědných za výchovu dítěte může být účasten případové konference jeho/jejich právní zástupce

nebo zmocněnec. Účast zákonného zástupce nebo osob odpovědných za výchovu dítěte při případové konferenci nemůže být nahrazena účastí pouze právního zástupce nebo zmocněnce. Zastoupení právním zástupcem nebo zmocněncem se prokazuje písemnou plnou mocí.

Případová konference může být svolána i komisí pro sociálně-právní ochranu dětí. Doporučený počet účastníků případové konference je max. 10 až 15 osob.

▪ **Organizace, koordinace případové konference (přípravná fáze případové konference)**

Případovou konferenci svolává OSPOD nebo předseda nebo pověřený člen komise pro sociálně-právní ochranu dětí. OSPOD nebo komise zašle pozvánku všem účastníkům případové konference, zpracuje písemný podklad pro jednání a vymezí cíl

případové konference.

Případová konference může být svolána operativně v naléhavých případech, tzn. účastníci případové konference obdrží pozvánku e-mailem, faxem nebo účastníci případové konference jsou pozváni k jednání telefonicky.

▪ **Průběh případové konference**

- Případovou konferenci vede a řídí diskusi pracovník OSPOD nebo jím určený moderátor.
- Účastníci případové konference na úvod vymezí svá očekávání a postupně se vyjádří k řešenému problému.
- V průběhu případové konference jsou vymezeny klíčové úkoly a priorita jejich pořadí. Úkoly musí být definovány jasně a stručně, srozumitelně pro všechny účastníky.
- Dále jsou určeny osoby odpovědné za řešení úkolů a stanoveny termíny pro plnění úkolů.
- V průběhu případové konference je všemi účastníky konference domluven způsob vyhodnocení úkolů a další forma spolupráce. Plnění úkolů monitoruje a vyhodnocuje OSPOD.
- Účastníci případové konference si domluví způsob vzájemného přenosu dalších informací a způsob poskytování zpětné vazby.

▪ **Výstupy případové konference**

Z případové konference se sepisuje protokol nebo zápis, který je součástí spisové dokumentace. Om vedený příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Protokol nebo zápis obsahuje zejména místo, datum a označení cíle, který je předmětem případové konference, údaje o účastnících případové konference (tzn. jméno, příjmení, označení instituce, za kterou vystupují), poučení o mlčenlivosti,

vyličení průběhu případové konference a stanovení konkrétních úkolů včetně termínů jejich plnění.

Protokol nebo zápis sepisuje pracovník OSPOD nebo tajemník komise pro sociálněprávní ochranu dětí.

Protokol nebo zápis končí konstatováním možnosti přítomných účastníků případové konference seznámit se s jeho obsahem a k jeho obsahu se vyjádřit.

Protokol nebo zápis podepisuje pracovník OSPOD a dále všechny osoby, které se jednání případové konference zúčastnily. Pokud někdo z účastníků případové konference odepře podpis, jeho důvody odepření a námitky proti obsahu protokolu nebo zápisu se v protokolu nebo zápisu zaznamenají.

Opravy nesprávností, kterými jsou zejména chyby v psaní, v protokolu nebo v zápisu opraví pracovník OSPOD nebo tajemník komise pro sociálně-právní ochranu dětí a stvrdí je svým podpisem. Každá oprava musí být provedena tak, aby původní zápis zůstal čitelný.

Je-li protokol nebo zápis vícestranný a jeho jednotlivé strany jsou od sebe oddělitelné,

podepisují účastníci případové konference každou jeho stranu.

Stejnopis protokolu nebo zápisu se přítomným osobám nevydává a účastníci případové konference mají nárok na kopii protokolu nebo zápisu. Nic však nebrání orgánu sociálně-právní ochrany nebo komisi pro sociálně-právní ochranu dětí na žádost přítomného účastníka případové konference, vydat mu stejnopis protokolu nebo zápisu.

Využití případové konference

Případová konference je vhodná pro řadu případů ohroženého dítěte a jeho rodiny (pro případy dlouhodobých rodičovských sporů, pro složité případy náhradní rodinné péče nebo opakovaných stížností na postup orgánů sociálně-právní ochrany dětí, atd.).

JUDr. Michaela Kepková v. r.
zastupující ředitelka odboru rodiny
a dávkových systémů